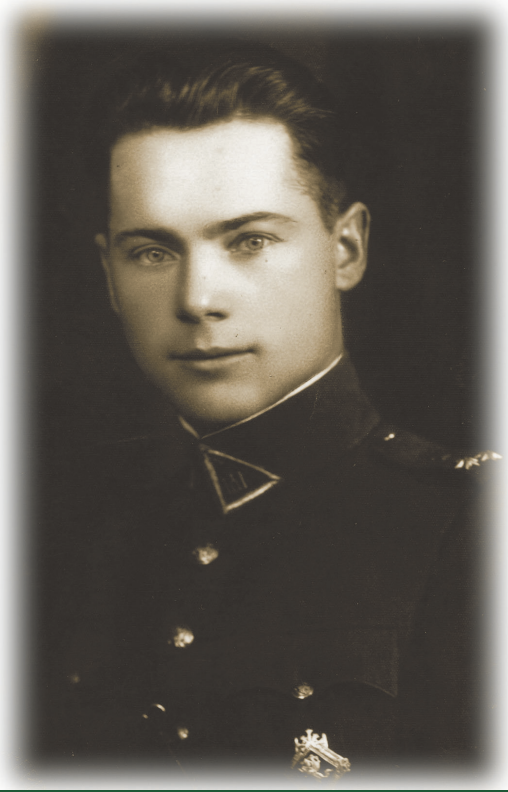

JONAS SEMAŠKA-LIEPA. RIKIS, GAUČAS

1907 11 24–1947 01 21

Žūsime visi, tačiau paskutinį savo žodį
dar tarsime. Nesvarbu, jei tai tebus gedulingo varpo
skambesys, primenantis pasauliui
apie vienos mažos tautos mirtiną kovą už laisvę...

J. Semaška-Liepa

Vyresnysis leitenantas Jonas Semaška ir Elena Dambrauskaitė vestuvių dieną, 1936 m. *(Iš Genocido aukų muziejaus fondų)*

Lietuvos karininkų draugija „Žaliasis dobilas“. Jonas Semaška stovi trečioje eilėje trečias iš kairės, 1932 m. *(Iš Genocido aukų muziejaus fondų)*

Suimtas Jonas Semaška-Liepa, 1946 m. balandis. *(Iš Lietuvos ypatingojo archyvo)*

Jonas Semaška gimė 1907 m. lapkričio 24 d. Panevėžio aps. Ramygalos vls. Naujadvario k. 1928 m. baigęs Panevėžio gimnaziją, įstojo į Kauno karo mokyklą. Ją baigęs 1930 m., įgijo leitenanto laipsnį ir buvo paskirtas į 1-ojo pėstininkų Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino pulko 7-ą kuopą. 1934 m. J. Semaškai suteiktas vyresniojo leitenanto laipsnis, o po metų, 1935 m., jis paskirtas kuopos vadu. 1937 m. jam suteiktas kapitono laipsnis ir paskirtas 1-ojo pėstininkų Lietuvos didžiojo kunigaikščio Gedimino pulko 3-iojo bataliono vadu. 1936 m. J. Semaška vedė Eleną Dambrauskaitę. Po dvejų metų jie susilaukė sūnaus Alvydo Domininko.

1940 m. birželio 15 d. Sovietų Sąjungai okupavus Lietuvą pradėta likviduoti Lietuvos kariuomenė. Rugpjūčio 30 d. ji reorganizuota į Raudonosios armijos 29-ąjį šaulių teritorinį korpusą, kurį sudarė 179-oji ir 184-oji divizijos. J. Semaška paskiriamas 179-osios divizijos 234-osios šaulių pulko kuopos vadu. Šį procesą ir tuo metu tarp Lietuvos karininkų tvyrojusią nuotaiką J. Semaška aprašė dienoraštyje: „Nuo pirmųjų dienų bolševikai fiziškai ir moraliai griovė Lietuvos kariuomenę. Generalinio štabo, divizijų ir pulkų vadai nušalinti nuo pareigų, kariuomenė performuota. Atsirado iki šiol negirdėti neregėti kariuomenėje „politrukai“, kurie pradėjo totalinį karininkijos sekimą, verbavo silpnesnės valios karius, versdami juos šnipinėti savo bendražygius, viršininkus, tarnybos bičiulius. Ne vienas atvejis, kai karininkas, numatęs beviltišką Lietuvos padėtį, neišlaikęs bolševikų spaudimo ir pažeminimo, nusišovė. Kai kuriuos aukštesnius karininkus „išsiuntė“ į neaiškios paskirties kursus.“

NKVD mėgino verbuoti J. Semašką, tačiau jis atsisakė: „Mane verbavo bolševikai. Mane! Davusį savo Tėvynei priesaiką niekada jos neišduoti. Susikaupiau ir ramiai paaiškinau, jog mirti nebijau, mirtis – karininko kasdieninė palydovė ir kategoriškai atsisakiau.“ Nujausdamas gresiantį susidorojimą 1941 m. gegužės 15 d. išėjo atostogų ir į dalinį nebegrįžo – pradėjo slapstytis.

1941 m. birželio mėn. Lietuvą okupavę naciai pradėjo formuoti Lietuvių pagalbinės policijos dalinius. Dalis 1941 m. Birželio sukilimo dalyvių bei buvusių Lietuvos karininkų ir kareivių stojo į šiuos dalinius, manydami, jog naciai leidžia atkurti Lietuvos kariuomenę. 1941 m. rugpjūčio mėn. J. Semaška įstojo į Lietuvių pagalbinės policijos dalinius. Jis buvo paskirtas 4-ojo apsaugos bataliono (nuo 1942 m. vasario – 7-asis batalionas) kuopos vadu. Tačiau naciai suformavo batalionus ne dėl to, kad atkurtų Lietuvos kariuomenę, o tam, kad įgyvendintų savo tikslus. Apsaugos batalionas, kuriame tarnavo J. Semaška, buvo išsiųstas į Rytų frontą.

1945 m. gegužės 9 d. kapituliavus nacistinei Vokietijai J. Semaška slapstydamasis sugrįžo į Lietuvą. Čia užmezgė ryšius su Žemaitijos partizanais ir įsitraukė į partizaninę veiklą, pasirinko slapyvardį Liepa. 1945 m. rugpjūčio 1 d. jis buvo paskirtas Lietuvos laisvės armijos (toliau – LLA) Žemaičių legiono Šatrijos rinktinės vadu. 1945 m. spalio pradžioje netoli Varnių vykusiame LLA Žemaičių legiono vadų susirinkime buvo išrinktas šio legiono vadu.

Aktyviai telkė partizanų būrius į vieningą centralizuotą struktūrą. Pirmiausia Mažeikių aps. Sedos vls. Laumės k. įkūrė Žemaičių legiono apygardos štabą. Daug važinėjo, lankė partizanų būrius, vietoje aiškinosi esamą padėtį, turimas maisto, ginklų, medikamentų atsargas, bunkerių būklę, mokė partizaninio karo veiksmų. Lankydamasis Vilniuje, Kaune, Varėnoje stengėsi susitikti su bendraminčiais karininkais, kurie nepasitraukė į Vakarus ir galėjo padėti kovojant su okupantais. Kad galėtų laisvai judėti ir lankyti partizanų būrius įsigijo fiktyvius dokumentus Jono Grinkaus vardu.

Įvedė karinę drausmę, priesaikos priėmimą, pabrėžė, kad už savavališkus veiksmus partizanai bus baudžiami karo lauko teisme. Užmezgė ryšius su Žemaitijoje veikiančiomis nelegaliomis pogrindžio organizacijomis. 1945 m. rugsėjo 30 d. jo iniciatyva įkurta pogrindinė organizacija „Lietuvos gelbėjimo komitetas“. Jos nariai turėjo materialiai remti kovojančią LLA, padėti besislapstantiems partizanams ir jų šeimoms.

Palaikė ryšius su Vyriausiuoju LLA štabu Vilniuje. 1946 m. kovo pradžioje pagal kapitono Jono Noreikos-Generolo Vėtros instrukciją LLA turėjo būti reorganizuota ir pavadinta Lietuvos ginkluotosiomis pajėgomis (LGP). Lietuva suskirstyta į keturias apygardas: Vilniaus, Kauno, Panevėžio ir Šiaulių. J. Semaška paskirtas Šiaulių apygardos kovojančių būrių ir pogrindžio organizacijų vyriausiuoju vadu. 1946 m. kovo pabaigoje jis įkūrė struktūriškai naują Lietuvos ginkluotųjų pajėgų Šiaulių apygardos štabą.

Sovietiniam saugumui pavyko į artimiausių J. Semaškos bendražygių gretas infiltruoti agentą. 1946 m. balandžio mėnesį prasidėjo Šiaulių apygardos štabo narių areštai. 1946 m. balandžio 15 d. J. Semaška buvo suimtas Telšiuose. Kitą dieną suimti dar 32 Žemaičių legiono vadai, ryšininkai ir partizanai.

1946 m. spalio 13 d. J. Semaška buvo teisiamas atvirame teismo posėdyje Telšiuose. Jį teisė Vilniaus įgulos karo tribunolas, paskirta mirties bausmė. 1947 m. sausio 21 d. Jonas Semaška buvo nužudytas MGB vidaus kalėjime Vilniuje. Jo žmona Elena ir sūnus Alvydas Domininkas 1948 m. ištremti į Krasnojarsko kr. Nižnij Ingašo r.

1997 m. gruodžio 17 d. Jonui Semaškai-Liepai suteiktas kario savanorio statusas, Lietuvos Respublikos Prezidento 1998 m. gegužės 19 d dekretu jam suteiktas pulkininko laipsnis, 1998 m. lapkričio 18 d. dekretu – apdovanotas Vyčio Kryžiaus 2-ojo laipsnio ordinu (dabar – Vyčio Kryžiaus ordino Komandoro didysis kryžius) (po mirties).

Parengė Remigijus Černius